

КРАСА ЯК ЦІННІСНО-СМИСЛОВИЙ ФЕНОМЕН У ТЕКСТІ КНИГИ СПОГАДІВ ІРИНИ ЖИЛЕНКО «НОМО FERIENS»

У статті актуалізується проблема смислу як універсальної цінності в площині кореляції «породження смислу ≈ породження тексту». Представлено індивідуально-авторське осягнення краси як ціннісно-смыслового феномену в аспекті втілення точки зору, що виявляє себе в системі модусів, на основі яких у тексті породжуються релевантні надфразні єдності. Обгрунтовано ментальний модус як основу формування в структурі надфразних єдностей авторських формул, що конкретизуються як формули внутрішнього досвіду та сентенцій. Проаналізовано авторські коди письменниці, засобом яких мовна матерія тексту відтворює характер її ментальної діяльності.

Ключові слова: *смысл, текст, точка зору, модус, надфразна єдність, авторська формула, авторський код, код культури, мовна особистість.*

Заборная М. С. Красота как ценностно-смысловый феномен в тексте книги воспоминаний Ирины Жыленко «Номо feriens». *В статье актуализирована проблема смысла как универсальной ценности в плоскости корреляции «порождение смысла ≈ порождение текста». Представлено индивидуально-авторское постижение красоты как ценностно-смыслового феномена в аспекте воплощения точки зрения, выявляющейся в системе модусов, на основании которых в тексте порождаются релевантные сверхфразовые единства. Выделен ментальный модус как основание для формирования в структуре сверхфразовых единств авторских формул, конкретизирующихся как формулы внутреннего опыта и сентенции. Проанализированы авторские коды писательницы, посредством которых языковая материя текста воспроизводит характер ее ментальной деятельности.*

Ключевые слова: *смысл, текст, точка зрения, модус, сверхфразовое единство, авторская формула, авторский код, код культуры, языковая личность.*

Zaoborna M. S. Beauty as a value-sense phenomenon in the text of the book of reminiscences by Iryna Zhylenko «Homo feriens». *The problem of sense as a universal value in the correlation between “sense production – text production” has been discussed in the article. The topicality of attention to the specificity of individual perception of universal senses and its language expression in the text is seen through the perspective of attention to individuality, linguistic personality and the revelation of subjective factor in the language which has become one of the prevailing trends of modern linguistics. The goal of the article – to represent textual reality of the book of reminiscences by Iryna Zhylenko «Homo feriens» in the spectrum of individual-author’s wording of the knowledge of the world which is connected with the implementation of the beauty phenomenon as a universal sense. The goal implies the following tasks to be accomplished: 1) to reveal the author’s intentions and the author’s viewpoints; 2) to present the author’s modi as the ways of the author’s viewpoint implementation and the foundation of her textual activity; 3) to analyse the system of author’s codes of value-sense space which in the textual matter explicate the gnoseological operations of language consciousness of the author. As a result of the investigation, the regularities of the author’s viewpoint implementation as a personality with emotional intelligence in the scope of perceptual, emotive, and mental modus have been observed. They serve as the foundation for the production of relevant extra-phrase unities in the text. The mental modus as a foundation for the formation of the author’s formulae in the structure of extra-phrase unities has been substantiated. It is detailed as the formulae of internal experience and wisdom. The author’s codes have been analysed, by means of which language matter replicates the character of her mental activity, where the beauty is considered as the phenomenon in which a human being as a subject, the world as an objective being, and the spirit are synthesized.*

Key words: *sense, text, viewpoint, modus, extra-phrase unity, author’s formula, author’s code, culture code, linguistic personality.*

Пошуки світоглядних основ наукового знання привертають увагу до філософських досліджень, у контексті яких йдеться про смисли, що усвідомлюються як «точка зіткнення людини зі світом, які є певним запитуванням, спрямуванням від світу до людини, а разом з тим і ґрунтом можливої відповіді» [9: 218]. На тлі визнання унікальності кожного смислу, пов'язаного з неповторністю кожної людини й кожної конкретної життєвої ситуації, виділяються узагальнені смисли, що відповідають присутності людини у світі й визначаються як цінності. Йдеться про такі смисли, як «життя», «краса», «істина», «добро», «свобода». Водночас проблема смислу як одна з основних проблем філософії потребує увиразнення й конкретизації в площині сучасної лінгвістики, дослідницькі пріоритети якої зосереджуються навколо вивчення мови у зв'язку з людиною, її діяльністю, мисленням, свідомістю. Зрештою, такий підхід мотивує й внутрішня спорідненість філософії як теоретико-рефлексивної форми світоглядного знання й мови як наївного, стійко-рефлексивного світорозуміння.

Філософія окреслює способи обґрунтування й передачі смислів/цінностей, визначаючи їх як міфологічний, релігійно-містичний, раціонально-логічний, емоційно-образний, життєво-практичний [9:227]. Лінгвістика ж може прислужитись для вияву характеру функціонування людського суб'єктивного чинника у процесі осмислення буття, а також експлікації техніки мислення людини при породженні смислів. Це потребує зосередження уваги в когнітивно-прагматичній площині лінгвістичної парадигми. У цьому плані виділяються дослідження В. Кононенка та Ф. Бацевича. У праці В. Кононенка «Текст і смисл» [7] смисл розглядається у зв'язку з його носіями, концептами та їх функціонуванням в умовах текстового оточення. З іншого боку, Ф. Бацевич звертається до проблеми вияву смислу в межах мовленнєвого акту, мовленнєвого жанру та дискурсу як одиниць комунікації, розуміючи його як інтенцію учасників спілкування, що виявляється в умовах побудови та сприйняття комунікативних одиниць [3; 4]. Загалом простежується кореляція «породження смислів $\approx$ породження текстів», за якою здатність людини транслювати смисли узгоджується з її здатністю будувати тексти. Водночас у методологічному плані видається доцільним звернення до позицій екзистенційної феноменології, яка найповніше відповідає антропоорієнтованій парадигмі досліджень мови [5]. Як загальнонауковий філософський метод, феноменологія висуває головним завданням з'ясування сутності об'єкта, що можливе лише за умови редукції всього, чим обтяжене світобачення людини, яка живе в суспільстві. Опора на індивідуальну свідомість, сутнісною ознакою якої вважається інтенціональність – скерованість на об'єкт, завдяки чому «її стани характеризуються як такі, що мають зміст, несуть у собі інформацію про щось, що є поза свідомістю» [4: 34], – передбачає вивчення мови конкретного індивіда, аналіз її функціонування з точки зору цього індивіда. З огляду на інтелектуальну природу мови, об'єктом зацікавлені мав би стати насамперед ціннісно-смісловий простір особистостей інтелектуального складу, що здійснюють текстову діяльність в умовах певного лінгвокультурного простору. У цьому плані привертає увагу постать

поетки-шістдесятниці Ірини Жиленко, що виклала свої світоглядні орієнтири в книзі спогадів «Ното feriens» («Людина святкуюча»).

Поетична, прозова й автобіографічна творчість Ірини Жиленко проводить в українській літературі лінію, яку можна назвати лінією захоплення життям та плекання «смислу особного існування». Авторська самопрезентація «*Інші прагнуть розуму, а я завжди тікала від нього, хапаючись за красу і доцільність відчуттів*» [6: 395] увиразнюється на тлі текстової матерії, де лексема *краса* постає однією з найчастотніших у системі ключових. Наприклад: *Світ оповитий золотим флером краси, свободи, осені й радості* [6: 198]; *Не знаю, чи врятує світ Краса, але знаю, що ніщо інше не врятує – це точно* [6: 198]; *Мучуся, що не зможу передавати у віршах бодай слабкий відсвіт справжньої краси* [6: 314]; *Хоч і гріх хвалити долю, що розлучила нас, але я вдячна їй за те, що відкрила мені красу самотності* [6: 315]. Це мотивує увагу до специфіки індивідуального осмислення краси як універсальної цінності та мовної актуалізації цього процесу в тексті книги спогадів. Об'єктом дослідження виступатимуть надфразні єдності, що усвідомлюються як лінгвістично релевантні для когнітивного процесу сутності, певні коди ціннісно-сміслового простору автора. Наприклад: *Я сіла за маленький столик так ранісінько, що мусила засвітити свічку. Навколо задимлено-блакитний світанок, і папір переді мною золотий од свічі, і по ньому простяглися блакитні тіні од пальців. Писалося легко і радісно. Коли світ говорить крізь тебе про свою красу – його мова розливає всі на світі межі і стіни, лишаючи тільки радісно палаючу нескінченність. Бачиш всесвіт (і відчуваєш його) аж до останньої, найменшої зірки, яку ще не злила з неба ранкова зоря* [6: 458]. У подібного плану сегментах лексема *краса* осмислюється як ідіоглоса, своєрідний мовний вияв скерованої на осягнення цінності інтенціональної свідомості письменниці. Відповідно окреслюється мета статті – представити текстову дійсність книги спогадів Ірини Жиленко «Ното feriens» в аспекті індивідуально-авторського омовлення того знання про світ, що пов'язане з усвідомленням феномену краси як універсального смислу. Мету увиразнюють деякі теоретичні зауваги:

1. З огляду на співвідношення зі світом текст є не відображенням дійсності, а інтерпретацією того, що становить смисл, експлікацією точки зору, з якої автор пропонує дивитись на дійсність. При цьому точка зору розуміється як «найзагальніша когнітивно-психологічна пресупозиція людини, яка спирається на набутий раніше перцептивний і когнітивний досвід, віру, переконання тощо і визначає світосприйняття, категоризацію, оцінку сукупності сприйнятих зовнішніх вражень і внутрішніх відчуттів» [4: 157].

2. Точка зору втілюється в змістовій (ономасіологічній) категорії модусу, що розглядається як «спосіб взаємодії особистості з оточенням (так званим «об'єктивним світом»), результатом якого стає творення різних типів текстів» [2: 176]. Типологія модусів представлена Н.Д. Арутюновою й конкретизується такими планами, як перцептивний, ментальний, емотивний, вольовий [1: 411].

3. У тексті як модусі мовної дійсності виникає власна «кодова система»: його надфразні одиниці закріплюють лінгвокультурні коди авторського

мислення, що осмислюються як «певна поняттєва сітка, використовуючи яку, носій мови категоризує, структурує й оцінює навколишню дійсність та свій внутрішній світ» [8: 125].

Таким чином, окреслюється траєкторія дослідження: *смісл як основа буття* → *індивідуальне прилучення суб'єкта до смислу у світлі певної точки зору* → *розгортання смислу під радикалом певного модусу як утілення точки зору* → *породження тексту, мовна матерія якого експлікує систему авторських кодів*. Тим самим конкретизуються завдання статті: 1) виявити інтенції автора та його точку зору; 2) представити авторські модуси як способи втілення точки зору автора та основу його текстової діяльності; 3) проаналізувати систему авторських кодів ціннісно-сміслового простору, що в текстовій матерії експлікують гносеологічні операції мовної свідомості письменниці.

Генеральна авторська інтенція Ірини Жиленко скерована на осмислення власної позиції у світі, творення особистісного мікрокосмосу як ціннісно-сміслового простору, що опирається на безпосередні враження від контакту з дійсністю. Її точка зору на світ сформульована максимально експліцитно: *Мої очі тануть від краси світу Божого, як дві крижини в золотому вині. Слух, зір, дотик, нюх – усе функціонує гостро і наркотично допінгує. Я вся сповнена неймовірної вдячності до Бога, що є оцей світ, і в ньому – я, така як є* [6: 189]. Відповідно «нестверджуване судження» *Світ – це краса* може усвідомлюватись як прагматична пресупозиція тексту Ірини Жиленко, що лежить в основі породження надфразних єдностей, в яких виявляється авторська точка зору. Вирізняються два етапи розгортання надфразних єдностей: 1) формування базового сегмента; 2) актуалізація текстових відрізків, що усвідомлюються як так звані авторські формули – особливі авторські знаки, «словесне тіло ідеї, що наділене внутрішньою формою й чіткою структурою та відтворює картину світу в авторському світовідчутті» [11: 29]. Для зіставлення: *Я – просто я... Я не можу залишитися душею ні в торжестві ідеї, ні в Божій славі. Хіба що – в дітях. Та ще – у красі. // Але краса не існує поза земними реаліями. Вона теж помре разом зі мною* [6: 258]. Модуси, які лежать у їх основі, увиразнюються в опозиції «субстрат – суперстрат».

Базові сегменти надфразних єдностей формуються з огляду на свої внутрішні категорійні ознаки, що конкретизуються як:

модус перцепції: (1) *Київ заліплений снігом, підсинений новорічними при смерками і нереальний, мов казки Гофмана. Дивився у вікно на фосфорескуючі синню засніжені дахи – і очі стають величезними, дитинно-круглими, розкритими небові й землі, минулому і майбутньому. // Очі не старіють, бо не старіє краса* [6: 21];

модус перцепції з елементами емотивного: (2) *Троянди відцвіли. Куці обвішані зів'ялим мотлохом, і мені тоскно. І притупилось відчуття краси. // Для мене відчуття краси – вирішальне. Якщо воно є – є і життя, якщо немає – я не живу. Мабуть, відчуття краси – це те саме, що і життєва енергія, це ота тасмиче в нас, яке творить нас і яким ми об'єднані в одне ціле, в те, що зветься – світ. В принципі, це і є душа. Духовні сили* [6: 697]; (3) *Сьогодні мені дуже*

якось погано, гнітючо, природа не тішить ока, і я почуваюсь безпорадною, загубленою, вилученою з цілого світу, мов Єва, вигнана з раю. Почуваюсь відкритою всіляким інфекціям і радіації, буквально віч-на-віч зі смертю. // Коли ж я гостро і готовно, мов камертон, сприймаю красу світу, приймаю її в себе — я, здається, вже не вмещаюсь в самій собі, я впізнаю себе у троянді і осяяному сонцем дереві, в лінії гори і в кумедній пташині. Я вже не тільки «я». Я — всі, всі — я [6: 697];

перцептивний та емотивний модуси з елементами ментального: **(4)** *Було по грозі, і хмари ще клубочили і буркотіли, відкочуючись, і під тими хмарами гори, порослі могутніми лісами, туманились і похмурилися, а безлісі гори всміхалися, щойно покошені, світлі і затишно-теплі. Вони світилися ніжним салатно-золотим світлом під чорним грозохмар'ям, і сяяли високі карпатські копиці десь там, аж на обрії, в самому небі. І світлі хмари над ними були, як священні дими над жертвовниками. Я стояла довго-довго, загіпнотизована красою. Я втомилась од неї. Змушувала себе ні про що не думати, просто дивитися — і все. Але краса не втішала, не врівноважувала, вона мучила якоюсь невтамованістю, недосказаністю. Колись я читала фантастику, в якій дельфіни розуміли «мову» людської музики, сприймаючи СВІДОМО те, що підсвідомо вклав у неї композитор. Мені зараз пригадалися ці дельфіни, бо я раптом гостро, як ніколи, відчула, що ця дивовижна, класична, божественна музика природи — не тільки музика. Вона хоче щось сказати мені, а я тупа і глуха. Не можу збагнути. Господи, та що ж ми на недоноски такі? Дебіли! // Завжди ми не втішасмося красою, а солодко терзаємось, не насичуючись і не пересичуючись нею. І відводимо зір «з почуттям голоду» і безсилля. Завжди краса для мене зникала, перш ніж я встигала впізнати її і збагнути, я натруджувала очі і душу до мозолів, аж вони відмовлялися бачити і відчувати взагалі. І це вже була депресія. А потім мене знову манила мова краси, і я знову бігла за нею, радісна і стривожена, в передчутті якогось одкровення, і знову, згасаючи душею, встигала помітити лише рух повітря від шовкової сукні краси, кінчик її шлейфа [6: 698];*

ментальний модус: **(5)** *Часи, коли люди потребують поезії, — це часи, коли небо наближається до землі, і сектантство (яким, у принципі, завжди є віришописання) розростається до рівня релігії. Бо що є поезія? Несміливі й маловдатні спроби переказати мову краси мовою людського слова. // Краса — це хвілі, символи, інформація (голос Бога?). Ми чуємо його, але не розуміємо. І тому душа — в тривозі, в зачаруванні, в нетерпінні. // Душа митця має найтонший слух. Він — як камертон, приймач, що вловлює звучання краси і намагається витлумачити. І в цих несміливих, недолугих спробах — наближається до Бога [6: 123].*

Виділені модуси корелюють із мовними сигналами в тексті. Для перцептивного модусу це: дієслова на зразок *дивитися, звучати, буркотіти, туманитись, світитись, сяяти*, що імплікують сенсорну діяльність; лексеми *втомитись, загіпнотизована* та сполучення слів *притупилось відчуття, почуватись відкритим всіляким інфекціям, буквально віч-на-віч зі смертю*, що позначають сенсорні враження. Емотивний модус узгоджується з такими лінгвальними маркерами, як слова категорії стану *легко, радісно, тоскно, гнітючо*; предикатна лексема *мучити*, що в контекстному оточенні (див. *краса*

не втішала, не врівноважувала, вона мучила) актуалізує у своїй семантичній структурі сему «моральні страждання суб'єкта впливу»; синтагми на зразок *природа не тішилась ока; почуватись безпорадною, загубленою*; риторичне висловлення *Господи, та що ж ми на недоноски такі?*, що виявляє ілюктивну силу розчарування, невдоволення. Мовними засобами оформлення ментального модусу можна вважати дієслівні лексеми *пригадати, відчутти* (в знач. «усвідомити, здогадатися»), предикативне сполучення *не можу збагнути*; вставну лексему у *принципі*, що виражає оцінку вірогідності повідомлюваного; питальне висловлення *Бо що є поезія?*, яке керує увагою адресата.

Актуалізація авторських формул здійснюється на основі імпліцитного ментального модусу знання та думки (гадки). Порівняй: *[Я знаю, що] для мене відчуття краси – вирішальне. // [Я вважаю, що] очі не старіють, бо не старіє краса*. Водночас своєрідними сигналами вияву ментальної діяльності автора виступають уживання реченневих структур зі значенням характеристики на зразок *Відчуття краси – це те саме, що життєва енергія. Краса – це хвилі, символи, інформація*, що осмислюються як властиві процесу дефініції, та функціонування модальних лексем зі значенням вірогідності повідомлення на зразок *мабуть, у принципі, здається*, а також їх еквівалентів – маркованих питанням вставлених лексичних одиниць, як-от, наприклад: *Краса – це хвилі, символи, інформація, голос (Бога?)* – для порівняння: *....., можливо, голос Бога*.

Різновид ментального модусу, у межах якого розгортаються авторські формули, корелює з їх змістовою диференціацією на основі актуалізованості/неактуалізованості пропозиційного суб'єкта. У результаті простежується опозиція так званих формул внутрішнього досвіду – (2), (3) – та авторських формул, що виростають до рівня узагальнення, демонструючи сентенційний тип мовлення, – (1), (5). При цьому в основі формул внутрішнього досвіду перебуває модус знання. На противагу йому модус думки породжує сентенційні авторські формули. Порівняй: *[Я знаю, що] для мене відчуття краси – вирішальне. Якщо воно є – є і життя, якщо немає – я не живу* (формула внутрішнього досвіду, породжена модусом знання). *[Мабуть = Я припускаю, що], відчуття краси – це те саме, що і життєва енергія, це оте таємниче в нас, яке творить нас і яким ми об'єднані в одне ціле, в те, що зветься – світ* (сентенція, в якій суб'єктний компонент змісту представлений узагальнено, розгортається на основі модусу думки). Простежується й тенденція до породження авторських формул, що в основі своїй поєднують різні відтінки ментального модусу. Так, подібна контамінація двох типів авторських формул реалізується в надфразній єдності (4), де сентенція конкретизується висловленням з актуалізованою суб'єктною (авторською) позицією.

Авторські формули диференціюються й з огляду на позицію в структурі надфразних єдностей, що зумовлено характером модусу-субстрату, який формує базовий сегмент. Перцептивний та емотивний модуси як субстрат ментального становлять основу постпозиційних авторських формул, що в тексті Ірини Жиленко, як особистості з емоційним інтелектом, домінують. Ментальний субстрат увиразнює надфразні єдності на зразок (5), де

інтерпозиційні авторські формули виступають автосемантичними текстовими відрізками, що є авторськими відступами, які маркують актуальні ціннісно-сміслові феномени духовного виміру індивідуального буття особистості.

Мовна матерія надфразних єдностей, що актуалізують ціннісно-смісловий феномен краси, відтворює техніку мислення письменниці, в основі якої лежить система авторських кодів, що певною мірою координуються кодами лінгвокультури. Зокрема, текст Ірини Жиленко експлікує такі культурні коди: 1. Теоморфний: *відчуття краси – це оте тасмниче в нас, яке творить нас; краса – це голос (Бога?)*. 2. Духовний: *відчуття краси – ... це і є душа... духовні сили; невидиме золоте крило (краси?), протягнене над усім нашим земним існуванням*. 3. Космічний: *світ... говорить про свою красу; сприймаю красу світу; краса не існує поза земними реаліями*. 4. Фізичний: *краса – це хвилі; згасаючи душею, я встигала помітити лише рух повітря від шовкової сукні краси; звучання краси; тільки відблиск, тільки невидиме золоте крило (краси?)*. 5. Антропоморфний: а) вітальний: *краса не старіє; відчуття краси – це те саме, що і життєва енергія; завжди краса для мене зникала; краса теж помре разом зі мною*; б) ментальний: *краса – це символи, інформація; мова краси*; в) характерний: *краса мучила якоюсь невтамовністю, недосказаністю*; г) інтерперсональний: *я стояла довго-довго, загіннотизована красою, я втомилась од неї; краса мучила; завжди ми не втішаємось красою, а солодко терзаємось; мене знову манила мова краси; тільки невидиме золоте крило (краси?) ... примиряє нас із нелегким земним існуванням*. 6. Артефактний: *я встигала помітити лише рух повітря від шовкової сукні краси, кінчик її шлейфа*. Таким чином, представлений у тексті книги спогадів Ірини Жиленко особистісний спосіб осягнення краси як смислової універсалії доповнюється індивідуально-авторською мовною картиною світу, де краса осмислюється як той феномен, що в ньому синтезується людина як буття, що є суб'єктом, світ як об'єктивне буття та сфера духу.

Загалом здійснені спостереження дають підстави для узагальнення: специфіку індивідуального осягнення універсальних смислів/цінностей визначає увиразнений індивідуально-авторською мовною картиною світу характер модусу, що є субстратом ментального. Здійснене дослідження може прислужитись як в аспекті вияву інших феноменів ціннісно-сміслового простору Ірини Жиленко, так і в плані осмислення феномену краси в текстовій діяльності різних мовних особистостей. Можливо, це один із шляхів досягнення декларованої феноменологією ідеальної об'єктивності, оскільки в мові досвід людини втрачає суб'єктивні риси, стає доступним для всіх.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека / Н.Д. Арутюнова. – М.: «Языки русской культуры», 1999. – 896 с.
2. Бацевич Ф. Містичні тексти як лінгвістична проблема: аспект типології / Ф. Бацевич // Вісник Львів. ун-ту. Серія філол. – Вип. 52. – 2011. – С. 171–184.
3. Бацевич Ф. Смисл: сутність і сфери вияву в мові / Ф. Бацевич // Вісник Львів. ун-ту. Серія філол. – Вип. 34. – Ч. 1. – 2004. – С. 246–353.
4. Бацевич Ф.С. Нариси з лінгвістичної прагматики / Ф.С. Бацевич. – Львів: ПАІС, 2010. – 336 с.
5. Бацевич Ф.С. Філософсько-методологічні засади сучасної лінгвістики: спроба

обґрунтування / Ф. С. Бацевич // Мовознавство. – №6. – С. 33–40. 6. **Жиленко Ірина**. Homo feriens: Спогади / Ірина Жиленко. – К. : Смолоскип, 2011. – 816 с. 7. **Кононенко В. І.** Смысл і текст / В.І. Кононенко. – К., Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту, 2012. – 272 с. 8. **Пименова М.В.** Концептуальные исследования / М.В. Пименова, О.Н. Кондратьева. – М. : ФЛИНТА: Наука, 2011. – 176 с. 9. **Нестеренко В.Г.** Вступ до філософії: онтологія людини / В. Г. Нестеренко. – К. : Абрис, 1995. – 336 с. 10. **Ніка О.І.** Модусні смисли у староукраїнській літературній мові другої половини XVI–XVII ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук / О. І. Ніка. – Київ, 2010. – 35 с. 11. **Шевченко Н. М.** Языковая личность М.И. Цветаевой как объект лексикографии: автореф. дис. на соискание уч. степени докт. филол. наук / Н. М. Шевченко. – Москва, 2014. – 39 с.

Заоборна Марія Степанівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри загального мовознавства, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна, 46000, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2.

E-mail: maria_ternopil@ukr.net

tel: +380661058057

<http://orcid.org/0000-0001-6299-0060>

Zaoborna Maria Stepanivna – Candidate of Philology, Associate Professor, Assistant Professor of General Linguistics Department, Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University. Ukraine, 46000, Ternopil, Maxim Krivonos Str., 2.